

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าอิสระเรื่อง “การศึกษาพระราชดำริสำคัญในจังหวัดลำปาง เพื่อการจัดการเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ประเพณีพิธีกรรม และรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ตลอดจนคุณค่าความสำคัญ และคติความเชื่อของพระราชดำริสำคัญ ในชุมชนต่างๆ ของจังหวัดลำปาง เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระราชดำริสำคัญของจังหวัดลำปาง มีขั้นตอนและวิธีการศึกษา ประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 การศึกษาภาคเอกสารทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎี
- 3.3 การสำรวจและศึกษาพระราชดำริสำคัญในเขตจังหวัดลำปาง
- 3.4 การคัดเลือกพระราชดำริสำคัญเพื่อการจัดการให้เป็นเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3.5 การศึกษารายละเอียดของพระราชดำริสำคัญเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระราชดำริสำคัญของจังหวัดลำปาง
- 3.6 แนวทางการจัดการเส้นทางเพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระราชดำริสำคัญของจังหวัดลำปาง

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การค้นคว้าอิสระนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาบริบทเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ประเพณีพิธีกรรม และรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ตลอดจนคุณค่าความสำคัญ คติความเชื่อของพระราชดำริสำคัญในชุมชนต่างๆ ของจังหวัดลำปาง เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระราชดำริสำคัญของจังหวัดลำปาง ใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Research) และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

3.2 การศึกษาภาคเอกสารทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎี

เป็นขั้นตอนแรกของการศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคเอกสาร เพื่อศึกษาถึงสถานภาพความรู้ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา ประเพณีพิธีกรรม และรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ตลอดจนคุณค่าความสำคัญคติความเชื่อของพระธาตุสำคัญในชุมชนต่างๆ ของจังหวัดลำปาง รวมทั้งแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้งนี้ โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารในห้องสมุด วัด และชุมชนต่างๆ ด้วยวิธีการสืบค้นข้อมูล และเรียบเรียงลำดับความสำคัญซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

1. สถานะภาพความรู้ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และพระธาตุเจดีย์หรือปูชนียสถานสำคัญของจังหวัดลำปาง
 - 1.1 ประวัติศาสตร์ของเมืองเขลางค์นครและนครลำปาง
 - 1.2 พระธาตุเจดีย์สำคัญของจังหวัดลำปาง
 - 1.3 คติความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุเจดีย์หรือปูชนียสถานสำคัญของจังหวัดลำปาง
 - 1.4 รูปแบบสถาปัตยกรรม
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้งนี้
 - 2.1 แนวคิดการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม
 - 2.2 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 - 2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม
 - 2.4 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองหรือทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism)
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 เอกสารและหนังสือ
 - 3.2 งานวิจัย
4. กรอบแนวคิดการศึกษา

3.3 การสำรวจและศึกษาพระธาตุสำคัญในเขตจังหวัดลำปาง

เป็นขั้นตอนของการสำรวจและศึกษาพระธาตุสำคัญของชุมชนต่างๆ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอเกาะคา และอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

3.3.1 การสำรวจหารายชื่อพระธาตุสำคัญในเขตจังหวัดลำปาง

เป็นการศึกษาด้วยวิธีการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม เพื่อสอบถามถึงรายชื่อและสถานที่ตั้งของพระธาตุในเขตพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดลำปาง จากกลุ่มตัวอย่าง(Sample) ที่เป็นประชาชน พระสงฆ์ และผู้นำชุมชน ในเขตอำเภอละ 40 คนรวมจำนวน 120 คนโดยวิธีสุ่มแบบการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) แล้วรวบรวมรายชื่อ ซึ่งผลการเก็บข้อมูลได้รายชื่อพระธาตุสำคัญในเขตจังหวัดลำปางจำนวน 22 แห่ง

1. เขตอำเภอเมืองปรากฏมีพระธาตุสำคัญ 13 แห่ง ดังนี้

- 1.1 พระธาตุกู่คำ (วัดกู่คำตั้งอยู่เลขที่ 66 บ้านกู่คำ หมู่ที่ 3 ตำบลคันธงชัย)
- 1.2 พระธาตุวัดพระเจ้าทันใจ (วัดพระเจ้าทันใจ ตั้งอยู่เลขที่ 63 ทันใจ หมู่ที่ 3 บ้านพระเจ้าทันใจตำบลคันธงชัย)
- 1.3 พระธาตุเจดีย์ขาว (วัดเจดีย์ขาวหลัง ตั้งอยู่เลขที่ 268 บ้านวังหม้อ หมู่ที่ 2 ตำบลคันธงชัย)
- 1.4 พระธาตุคอนเต้า (วัดพระแก้วคอนเต้าสุชาคาราม ชุมชนบ้านพระแก้ว ถนนพระแก้วตำบลเวียงเหนือ)
- 1.5 พระธาตุปงสนุก (วัดปงสนุกเหนือตั้งอยู่เลขที่ 478 บ้านปงสนุก ถนนปงสนุก ตำบลเวียงเหนือ)
- 1.6 พระธาตุม่อนกระติง (วัดม่อนกระติงตั้งอยู่เลขที่ 176 บ้านม่อนกระติง หมู่ที่ 6 ตำบลบ่อแฮ้ว)
- 1.7 พระธาตุม่อนพระยาแซ่ (วัดม่อนพระยาแซ่ ตั้งอยู่เลขที่ 279 หมู่ที่ 1 ตำบลพิชัย)
- 1.8 พระธาตุค่อม่วงคำ (วัดพระธาตุค่อม่วงคำ ตำบลพระบาท)
- 1.9 พระธาตุม่อนธาตุ (วัดม่อนธาตุหมู่ที่ 2 บ้านกล้วยแพะ ตำบลกล้วยแพะ)
- 1.10 พระธาตุม่อนจำศีล (วัดม่อนจำศีล หมู่ที่ 1 บ้านป่าขาม ตำบลพระบาท)
- 1.11 พระธาตุเสด็จ (วัดพระธาตุเสด็จ หมู่ที่ 15 บ้านเสด็จ ตำบลบ้านเสด็จ)

- 1.12 พระธาตุคว่ำหม้อ (วัดพระธาตุคว่ำหม้อ หมู่ที่ 7 บ้านห้วยน้ำเค็ม ตำบลบ้านเสด็จ)
- 1.13 พระธาตุเจดีย์วัดศรีชุม (วัดศรีชุม ตำบลสวนดอก)
2. เขตอำเภอเกาะคาปรากฏมีพระธาตุสำคัญ 4 แห่ง ดังนี้
 - 2.1 พระธาตุจอมปิง (วัดพระธาตุจอมปิง หมู่ที่ 5 บ้านจอมปิง ตำบลนาแก้ว)
 - 2.2 พระธาตุคายน้อย (วัดพระธาตุคายน้อย บ้านนางแตง ตำบลท่าผา)
 - 2.3 พระธาตุลำปางหลวง (วัดพระธาตุลำปางหลวง หมู่ที่ 2 บ้านลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง)
 - 2.4 พระธาตุไหล่หิน (วัดไหล่หินหลวง หมู่ที่ 2 บ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน)
3. เขตอำเภอดำรงวิทยารวมปรากฏมีพระธาตุสำคัญ 5 แห่ง ดังนี้
 - 3.1 พระธาตุม่อนไก่แจ้ (วัดพระธาตุม่อนไก่แจ้ หมู่ที่ 9 บ้านแม่ยามเหนือ ตำบลเมืองยาว)
 - 3.2 พระธาตุคอกผู้ (วัดพระธาตุคอกผู้ หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งหลวง ตำบลเมืองยาว)
 - 3.3 พระธาตุม่อนไก่เขี่ย (วัดพระธาตุม่อนไก่เขี่ย หมู่ที่ 1 บ้านป่าเหียง ตำบลแม่สัน)
 - 3.4 พระธาตุคายน้อย (วัดพระธาตุคายน้อย หมู่ที่ 1 บ้านสันทราย ตำบลเวียงตาล)
 - 3.5 พระธาตุปางม่วง (วัดพระธาตุปางม่วง หมู่ที่ 9 บ้านปางม่วง ตำบลห้างฉัตร)

3.3.2 การศึกษาลำรวจและเก็บข้อมูลรายละเอียดพระธาตุสำคัญในเขตจังหวัดลำปาง

เป็นการศึกษาลำรวจเพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดพระธาตุต่างๆ ในเขตจังหวัดลำปาง จากรายชื่อและที่ตั้งที่ได้จากแบบสอบถามในขั้นต้น ด้วยใช้วิธีการสำรวจ การสังเกตการณ์ทางกายภาพ และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและรายละเอียดของพระธาตุจากประชาชน ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในแต่ละชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุ โดยวิธีการการสุ่มแบบจงใจ (Purposive Sampling) และไม่จำกัดจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จนได้ข้อมูลครบถ้วน

3.4 การคัดเลือกพระธาตุสำคัญเพื่อการจัดการให้เป็นเส้นทางการศึกษาและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เป็นขั้นตอนการคัดเลือกพระธาตุสำคัญในเขตพื้นที่จังหวัดลำปางซึ่งได้จากการสำรวจศึกษาในตอนที่ผ่านมาจำนวน 22 แห่ง นำมาทำการคัดเลือกเพื่อให้ได้พระธาตุสำคัญที่เหมาะสมกับการจัดการให้เป็นเส้นทางการศึกษาและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีขั้นตอนของการดำเนินการดังนี้

3.4.1 เป้าหมายของการคัดเลือกพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง

คัดเลือกพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง เพื่อการจัดการให้เป็นเส้นทางการศึกษาและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในครั้งนี้ มีเป้าหมายที่จะทำการคัดเลือกพระธาตุที่มีคุณค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปางจำนวน 9 แห่ง เนื่องจากการจัดการเส้นทางการศึกษาและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมครั้งนี้ มีลักษณะเป็นเส้นทางแสวงบุญและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งเรียนรู้คุณค่าความสำคัญของพระธาตุที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นสำหรับเหตุผลที่เลือกพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปางเพียง 9 แห่ง เพราะจำนวนดังกล่าวเป็นตัวเลขมงคลตามความเชื่อของสังคมไทยและมีความเหมาะสมกับการเดินทางเรียนรู้และท่องเที่ยวภายในหนึ่งวันรวมทั้งเพื่อให้เป็นจุดขายและเรียกร้องความสนใจในเส้นทางดังกล่าว

3.4.2 การสำรวจความคิดเห็นความเชื่อ และความนิยมของภาคประชาชนในท้องถิ่น

เป็นการสำรวจความคิดเห็นความเชื่อ และความนิยมของภาคประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อพระธาตุสำคัญในเขตพื้นที่จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่จังหวัดลำปางโดยทั่วไปจำนวน 120 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ใช้แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นว่า ในความคิด ความเชื่อ และความนิยมของชาวจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามว่า พระธาตุองค์ใดในเขตพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา และอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางเป็นพระธาตุที่มีคุณค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามบรรยายชื่อมาจำนวนหนึ่ง แต่ไม่เกิน 9 แห่ง จากนั้นผู้ศึกษาจะได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมารวมนับจำนวน และเรียงลำดับค่าคะแนนออกมา ซึ่งค่าของลำดับคะแนนที่ได้จากการสำรวจดังกล่าวนี้ จะใช้ประกอบเป็นเกณฑ์ข้อหนึ่งในการคัดเลือกพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปางเพื่อการจัดการให้เป็นเส้นทางการศึกษาและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในครั้งนี้

ซึ่งผลการสำรวจสอบถามประชาชนที่มีคุณค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่
เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปางดังกล่าวมีค่าคะแนนตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าคะแนนที่ได้จากการสำรวจความเห็นความเชื่อและความนิยมของภาค
ประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

ที่	รายชื่อพระธาตุ	ค่าคะแนน	ร้อยละ
1	พระธาตุลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง	117	97.50
2	พระธาตุคอนเต้า ตำบลเวียงเหนือ	115	95.83
3	พระธาตุเจดีย์ขาวตำบลต้นธงชัย	110	91.67
4	พระธาตุวัดไหล่หิน ตำบลไหล่หิน	107	89.17
5	พระธาตุจอมปิง ตำบลนาแก้ว	104	86.67
6	พระธาตุปางสนุก ตำบลเวียงเหนือ	100	83.33
7	พระธาตุคอกน้อย ตำบลเวียงตาล	98	81.67
8	พระธาตุเสด็จ ตำบลบ้านเสด็จ	96	80.00
9	พระธาตุม่อนพระยาแช่ ตำบลพิชัย	94	78.33
10	พระธาตุวัดพระเจ้าทันใจ ตำบลต้นธงชัย	91	75.83
11	พระธาตุม่วงคำ ตำบลกล้วยแพะ	89	74.17
12	พระธาตุม่อนจำศีล ตำบลพระบาท	85	70.83
13	พระธาตุกู่คำ ตำบลต้นธงชัย	81	67.50
14	พระธาตุม่อนกระทิง ตำบลบ่อแฮ้ว	78	65.00
15	พระธาตุคว่าหม้อ ตำบลบ้านเสด็จ	75	62.50
16	พระธาตุคอกน้อย ตำบลท่าผา	72	60.00
17	พระธาตุปางม่วง ตำบลห้างฉัตร	67	55.83
18	พระธาตุเจดีย์วัดศรีชุม ตำบลสวนดอก	63	52.50
19	พระธาตุม่อนไก่อี๊ ตำบลแม่สัน	59	49.17
20	พระธาตุม่อนไก่อี๊ ตำบลเมืองยาว	57	47.50
21	พระธาตุคอกกู่ ตำบลเมืองยาว	53	44.17
22	พระธาตุม่อนธาตุ ตำบลกล้วยแพะ	49	40.83

3.4.3 การคัดเลือกพระธาตุสำคัญเพื่อจัดการให้เป็นเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เป็นกระบวนการการคัดเลือกพระธาตุสำคัญในเขตจังหวัดลำปาง ที่ได้จากการสำรวจศึกษาในเขตพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดลำปาง จำนวน 22 แห่งในตอนที่ผ่านมามีการคัดเลือกพระธาตุสำคัญที่มีคุณค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปางให้ได้ จำนวน 9 แห่ง เพื่อจัดการให้เป็นเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. เกณฑ์การคัดเลือกพระธาตุสำคัญเพื่อจัดการให้เป็นเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผู้ศึกษาได้สร้างเกณฑ์ที่จะใช้ในการวัดค่าเพื่อคัดเลือกพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปางที่มีคุณค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปางโดยใช้เกณฑ์การพิจารณาประยุกต์จากเกณฑ์การพิจารณาคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม ที่กำหนดโดยองค์กรสากลด้านการศึกษาและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม (ICOMOS) ร่วมกับบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุในท้องถิ่นจำนวน 5 เกณฑ์ ดังนี้

1. เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์

พระธาตุแห่งนั้นๆ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อันยาวนานของบ้านเมือง ตลอดจนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชนมาตั้งแต่โบราณ

2. เกณฑ์ด้านวัฒนธรรม

พระธาตุแห่งนั้นๆ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่น

3. เกณฑ์ด้านศิลปกรรม

พระธาตุแห่งนั้นๆ มีคุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ และศิลปะสถาปัตยกรรมที่แสดงลักษณะโดดเด่นของวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4. เกณฑ์ด้านความพร้อมของการเรียนรู้และท่องเที่ยว

พระธาตุแห่งนั้นๆ มีความเหมาะสมและความพร้อมของสื่อการเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว

5. เกณฑ์ด้านความเชื่อและความนิยมของประชาชนในท้องถิ่น

พระธาตุแห่งนั้นๆ เป็นสถานที่ที่ได้รับการยอมรับในคุณค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ซึ่งวัดจากผลการศึกษาวิจัยความคิดเห็นในตอนที่ผ่านมา

2. วิธีการการคัดเลือกพระธาตุสำคัญ

ในการคัดเลือกครั้งนี้ ได้ใช้เกณฑ์วัดคุณค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ที่สำรวจพบในเขตพื้นที่จังหวัดลำปาง ทั้ง 22 แห่ง เพื่อคัดเลือกพระธาตุสำคัญเพื่อจัดการให้เป็นเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเกณฑ์วัดค่าดังกล่าวนี้ ได้ประยุกต์มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) เพื่อกำหนดค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปางในรูปแบบ Rating Scale กำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แล้ววิเคราะห์ผลแบบ (Weight Sum Analysis) มีค่าคะแนนดังนี้

- ระดับค่ามากที่สุด คิดเป็น 5 คะแนน
- ระดับค่ามาก คิดเป็น 4 คะแนน
- ระดับค่าปานกลาง คิดเป็น 3 คะแนน
- ระดับค่าน้อย คิดเป็น 2 คะแนน
- ระดับค่าน้อยที่สุด คิดเป็น 1 คะแนน

ในการคัดเลือกพระธาตุที่มีคุณค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปาง จะคัดเลือกพระธาตุสำคัญที่ได้ค่าคะแนนรวมสูงสุดตามลำดับที่ 1 - 9 เพื่อสำหรับการจัดการให้เป็นเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

3. ผลการคัดเลือกพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง

จากข้อมูลพระธาตุสำคัญ ที่สำรวจพบในเขตพื้นที่จังหวัดลำปางทั้ง 22 แห่ง ได้ทำการประเมินค่าโดยเกณฑ์ 5 เกณฑ์ เพื่อประเมินคุณค่าและคัดเลือกพระธาตุสำคัญที่มีคุณค่าความสำคัญและมีความโดดเด่นเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ให้ได้จำนวน 9 แห่ง เพื่อจัดการให้เป็นเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังตารางประเมินค่า ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการคัดเลือกพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปางเพื่อการจัดเส้นทาง
การเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ที่	รายชื่อพระธาตุสำคัญ	เกณฑ์ (1)	เกณฑ์ (2)	เกณฑ์ (3)	เกณฑ์ (4)	เกณฑ์ (5)	คะแนน รวม	ค่าเฉลี่ย	ผลการ คัดเลือก
1	พระธาตุลำปางหลวง	5	5	5	4	5	24	4.80	ผ่าน
2	พระธาตุคอนเต้า	5	4	5	5	5	24	4.80	ผ่าน
3	พระธาตุปางสนุก	4	4	5	4	5	22	4.40	ผ่าน
4	พระธาตุเจดีย์ขาว	3	4	5	4	4	20	4.00	ผ่าน
5	พระธาตุเสด็จ	4	4	4	4	5	21	4.20	ผ่าน
6	พระธาตุม่อน พระยาแช่	5	3	3	5	4	20	4.00	ผ่าน
7	พระธาตุไหล่ หินหลวง	4	3	4	4	4	19	3.80	ผ่าน
8	พระธาตุจอมปิง	4	3	3	3	4	17	3.40	ผ่าน
9	พระธาตุคายน้อย	3	3	4	3	3	16	3.20	ผ่าน
10	พระธาตุม่วงคำ	4	3	2	2	1	12	2.40	ไม่ผ่าน
11	พระธาตุเจดีย์ วัดศรีชุม	1	2	4	2	4	13	2.60	ไม่ผ่าน
12	พระธาตุม่อนจำศีล	3	2	5	2	2	14	2.80	ไม่ผ่าน
13	พระธาตุวัดพระเจ้า ทันใจ	2	2	2	4	1	11	2.20	ไม่ผ่าน
14	พระธาตุปางม่วง	2	2	1	2	3	10	2.00	ไม่ผ่าน
15	พระธาตุกู่คำ	2	2	1	1	2	8	1.60	ไม่ผ่าน
16	พระธาตุม่อนกระทิง	2	1	1	1	2	7	1.40	ไม่ผ่าน
17	พระธาตุคว่าหม้อ	2	2	2	2	2	10	2.00	ไม่ผ่าน
18	พระธาตุคายน้อย อ.เกาะคา	2	1	2	1	1	7	1.40	ไม่ผ่าน
19	พระธาตุม่อนไก่อเจ็ย	2	1	2	1	1	6	1.20	ไม่ผ่าน
20	พระธาตุม่อนไก่อแจ้	2	1	2	1	1	6	1.20	ไม่ผ่าน
21	พระธาตุคายน้อย	1	1	1	1	1	5	1.00	ไม่ผ่าน
22	พระธาตุม่อนธาตุ	1	1	1	1	2	6	1.20	ไม่ผ่าน

หมายเหตุ

คะแนน 1 คือ มีคุณค่าและเหมาะสมน้อยที่สุด และ 5 หมายถึง มีคุณค่าและเหมาะสมมากที่สุด พระธาตุสำคัญที่ผ่านเกณฑ์ต้องมีคะแนนรวมมากกว่า 12 คะแนน

เกณฑ์ (1) หมายถึง เกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์

เกณฑ์ (2) หมายถึง เกณฑ์ด้านวัฒนธรรม

เกณฑ์ (3) หมายถึง เกณฑ์ด้านศิลปกรรม

เกณฑ์ (4) หมายถึง เกณฑ์ด้านความพร้อมของการเรียนรู้และท่องเที่ยว

เกณฑ์ (5) หมายถึง เกณฑ์ด้านความเชื่อและความนิยมของประชาชนในท้องถิ่น

ผลการคัดเลือกเกณฑ์ได้พระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง จำนวน 9 แห่ง ดังนี้

1. พระธาตุดอนเต้า วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมือง
2. พระธาตุเจดีย์ขาว วัดเจดีย์ขาว อำเภอเมือง
3. พระธาตุปงสนุก วัดปงสนุก อำเภอเมือง
4. พระธาตุเสด็จ วัดพระธาตุเสด็จ อำเภอเมือง
5. พระธาตุม่อนพระยาแช่ วัดม่อนพญาแช่ อำเภอเมือง
6. พระธาตุดอยน้อย วัดพระธาตุดอยน้อย อำเภอห้างฉัตร
7. พระธาตุลำปางหลวง วัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา
8. พระธาตุไหล่หินหลวง วัดไหล่หินหลวง อำเภอเกาะคา
9. พระธาตุจอมปิง วัดพระธาตุจอมปิง อำเภอเกาะคา

3.5 การศึกษารายละเอียดของพระธาตุสำคัญเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง

เป็นขั้นตอนการศึกษาและเก็บข้อมูลในรายละเอียดของพระธาตุสำคัญทั้ง 9 แห่ง เพื่อการจัดการสำหรับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปางต่อไป ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาทั้งภาคเอกสารเพื่อเก็บข้อมูลในรายละเอียดที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้อง และศึกษาภาคสนาม ใช้วิธีการสำรวจและสังเกตการณ์เชิงกายภาพ ตลอดจนสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยวิธีการสุ่มแบบจงใจ (Purposive Sampling) จาก พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแต่ละชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุสำคัญทั้ง 9 แห่ง แบบไม่จำกัดจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จนได้

ข้อมูลครบถ้วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและรายละเอียดของพระธาตุสำคัญทั้ง 9 แห่ง เพื่อจัดการให้เป็นเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่

1. พระธาตุคอนเต้า วัดพระแก้วคอนเต้าสุชาคาราม อำเภอเมือง
2. พระธาตุเจดีย์ขาว วัดเจดีย์ขาวหลัง อำเภอเมือง
3. พระธาตุปงสนุก วัดปงสนุก อำเภอเมือง
4. พระธาตุเสด็จ วัดพระธาตุเสด็จ อำเภอเมือง
5. พระธาตุม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง
6. พระธาตุคายน้อย อำเภอห้างฉัตร
7. พระธาตุลำปางหลวง วัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา
8. พระธาตุไหล่หินวัดไหล่หินหลวง อำเภอเกาะคา
9. พระธาตุจอมปิง วัดพระธาตุจอมปิง อำเภอเกาะคา

3.6 แนวทางการจัดการเส้นทางเพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง

เป็นขั้นตอนการเสนอแนวทางจัดการเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

3.6.1 เส้นทางเพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง

รูปแบบของเส้นทางเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปางครั้งนี้ ได้จัดการให้เป็นเส้นทาง 1 เส้นทาง เพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระธาตุสำคัญ 9 แห่ง ของจังหวัดลำปาง ภายในหนึ่งวัน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อของพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่ต้องการทำบุญสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์จำนวน 9 แห่ง ให้สำเร็จภายใน 1 วัน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาและเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

3.6.2 รายการ(Program)การเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ และแสวงบุญพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง

รายการเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระธาตุสำคัญ 9 แห่ง ของจังหวัดลำปาง จะเริ่มต้นจากพระธาตุคอนเต้า วัดพระแก้วคอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมืองลำปาง พระธาตุปงสนุก วัดปงสนุก อำเภอเมืองลำปาง พระธาตุเจดีย์ขาว วัดเจดีย์ขาวหลัง อำเภอเมืองลำปาง พระธาตุเสด็จ วัดพระธาตุเสด็จ อำเภอเมืองลำปาง และพระธาตุม่อนพระยาแช่ อำเภอเมืองลำปาง จากนั้นเดินทางต่อไปที่พระธาตุคอกน้อย อำเภอห้างฉัตรและต่อไปที่พระธาตุลำปางหลวง วัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา พระธาตุไหล่หินหลวง วัดไหล่หินหลวง อำเภอเกาะคา และพระธาตุจอมปิง วัดพระธาตุจอมปิง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ช่วงครึ่งวันเช้า ประมาณเวลา 8.00 – 12.00 น.

- จุดเริ่มต้นที่ วัดพระแก้วคอนเต้าสุชาดาราม สักการะพระธาตุบรมธาตุคอนเต้า พระธาตุศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองโบราณนครลำปางยุคแรกหรือสมัยหริภุญไชย รวมทั้งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งวัดแห่งนี้เคยเป็นสถานที่ที่ประดิษฐานของพระมหามณิรัตน์ปฏิมากรหรือแก้วมรกตซึ่งปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพฯ ตลอดจนสถาปัตยกรรมล้านนาและพม่าในวัดแห่งนี้

- เดินทางต่อไปยังพระธาตุปงสนุก วัดปงสนุก พระธาตุศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองโบราณนครลำปางยุคสองหรือสมัยล้านนา วัดปงสนุกเป็นวัดเก่าแก่มีสถาปัตยกรรมอันงดงาม ซึ่งได้รับรางวัล Asia-Pacific Heritage Awards of Merit 2008 จากองค์กร UNESCO

- เดินทางต่อไปพระธาตุเจดีย์ขาว วัดเจดีย์ขาวหลัง พระธาตุศักดิ์สิทธิ์ของเมืองนครลำปางยุคหลังหรือสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นวัดที่งดงามแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง โดยความหมายของคำว่า “ขาว” แปลว่า “ขี้ตืบ” เป็นวัดที่มีเจดีย์ 20องค์ ศิลปะล้านนาผสมพม่าเชื่อกันว่าใครนับเจดีย์ได้ครบ 20องค์ ถือว่าเป็นคนมีบุญ ข้างหมู่เจดีย์เป็นที่ประดิษฐาน “พระพุทธรูปทันใจ” รอบๆ เจดีย์เป็นปูนปั้นรูป 12 นักษัตร

- ต่อจากนั้นเดินทางไปสักการะพระธาตุเสด็จ วัดพระธาตุเสด็จ ซึ่งเป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์และสำคัญของเมืองนครลำปางมาแต่โบราณ ที่มีตำนานกล่าวว่า สร้างขึ้นในสมัยพระนางจามเทวี เมื่อประมาณ 1300 ปีมาแล้ว ภายในวัดยังมีพระพุทธรูปสำคัญและพระอุโบสถ ตลอดจนวิหารในศิลปะล้านนาที่มีคุณค่า

- ต่อไปยังพระธาตุม่อนพระยาแช่ วัดม่อนพระยาแช่ พระธาตุศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพสักการะของชาวลำปางมาแต่โบราณ ตั้งอยู่บนยอดเขาตอยงามทางทิศตะวันออกของเมืองนครลำปาง ซึ่งมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับพระสุพรหมฤๅษีและพรานเขลาองค์ในการสร้างเมืองนครลำปาง

พักรับประทานอาหารกลางวัน ที่ตัวเมืองลำปาง

ช่วงบ่ายประมาณเวลา 13.00 น. - 17.00 น.

- เดินไปสักการะพระธาตุคอกน้อย ตำบลเวียงตาลอำเภอห้างฉัตร ตามเส้นทางถนนสายลำปาง - เชียงใหม่ พระธาตุคอกน้อย เป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในเขตอำเภอห้างฉัตรและใกล้เคียงมาแต่โบราณ ซึ่งในแต่ละปีจะมีงานบุญประจำปีสักการะพระธาตุ

- จากนั้นเดินทางไปพระธาตุลำปางหลวง วัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา สักการะพระธาตุศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองนครลำปางมาตั้งแต่โบราณ และสักการะพระแก้วดอนเต้า พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดลำปาง ภายในวัดแห่งนี้ยังปรากฏศิลปะสถาปัตยกรรมต่างๆ ภายในวัด ที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งรวมศิลปะล้านนายุคทอง ที่มีชื่อเสียงและปัจจุบันเป็นสถานที่เรียนรู้และท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดลำปาง

- เดินทางไปพระธาตุไหล่หินวัดไหล่หินหลวง อำเภอเกาะคา เป็นพระธาตุที่มีความสำคัญอีกแห่งหนึ่งของอำเภอเกาะคา ที่ศักดิ์สิทธิ์และมีชื่อเสียง เป็นวัดที่สวยงามและมีคุณค่าในทางศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนาที่มีชื่อเสียง

- พระธาตุจอมปิง วัดพระธาตุจอมปิง อำเภอเกาะคา เป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์และมีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง

- จบรายการเดินทางกลับ

3.6.3 สื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

หัวข้อนี้เป็นการเสนอสื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระธาตุสำคัญของจังหวัดลำปาง ตามเส้นทางการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุสำคัญในจังหวัดลำปาง ซึ่งในที่นี้ผู้ศึกษาเสนอแนวทางการจัดทำสื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2 ประเภท คือ

1. แผนที่เส้นทางการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระธาตุสำคัญของ
จังหวัดลำปาง

2. แผ่นพับแนะนำเส้นทางการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และแสวงบุญพระธาตุสำคัญของ
จังหวัดลำปาง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved